

Měl jsem to štěstí, že jsem poznal profesora Malého v letech 1945–1950. Poslední roky svého života věnoval nadšené pedagogické práci. Po šestileté válečné přestávce ochotně přijímal pozvání k přednáškám i mimo rámec pražské přírodovědecké fakulty, hlavně při zakládání nových pedagogických fakult, ale těžištěm jeho činnosti zůstávala výchova mladých pracovníků, kteří se soustřeďovali kolem Antropologického ústavu Karlovy university. Vytvářel vědeckou školu v pravém slova smyslu. Jako nástupce a žák Matiegkův, Niederlův a Hrdličkův, vycházel z bohaté tradice, kterou oni založili, ale přinášel nové vlastní koncepce, které dnes po dvaceti letech charakterizují moderní biologickou antropologii v širokých souvislostech s jinými přírodovědnými i společenskovědními disciplínami.

Byl učitelem, který přitahoval. Jako zkušená vědecká osobnost k tomu měl nejlepší předpoklady. Rada studentů si zvolila antropologii za svoji specializaci proto, že ji učil Malý. V přednáškách byl řečníkem, který neztratil pozornost ani početného auditoria, ať šlo o jeho zásadně humanistický postoj k otázce lidských plemen, nebo jenom třeba o výklad nějakého anatomického detailu na kostře. V semináři se stával důvěrným vyprávěčem, zvláště když měl příležitost mluvit o svých životních a badatelských zkušenostech. A to bylo často, protože jich měl hodně. Pak se nám nechtělo ani jít domů. Vzorně pečoval o to, aby měl každý svou vlastní správnou představu o všem, o čem učil.

Sám na tabuli skoro nikdy nekreslil, ale měl vždycky velké množství diapozitivů, kterými ilustroval svoje výklady. Hodně demonstroval na modelech, preparátech a obrazech. Často procházel mezi lavicemi a trpělivě nám ukazoval ve vzácných exemplářích z ústavní knihovny. Ale když někdy v knize zalistoval a zatřásla se mu při tom ruka, trochu jsme se o něj báli. Vyzařovala z něho vřidlost a energie zároveň, a tak nás nemohlo ani napadnout, že jsme jeho posledními žáky. S oblibou přednášel také přímo ve sbírkách Hrdličkova muzea, aby mohl využít názorných pomůcek v největším počtu.

Na přednášky chodili kromě přírodopisců také medicí, právníci i teologové. Zvláštní přednáška bývala pro tělocvičáře a pro národopisce seminář. Pan profesor nosil na sobě bílý pracovní plášť, často s vyhrnutými rukávy a na nohách měl obyčejně bílé plátěnky. V tomto pracovním oblečení zůstal v paměti svých studentů.

Když jsme po letech měli možnost poznávat, při různých příležitostech doma i v cizině, význačné zahraniční antropology, setkávali jsme se s nimi jako se starými důvěrnými známými. Byla to zásluha našeho učitele, který nám je dovedl duchovně přiblížit a tím otevíral cestu k poznání vědeckých směrů v celém světě, i když cestování do světa bylo pro nás tenkrát nesnadné. Obyčejně bývají jména cizích autorů pro studenty jen bezvýznamná slovíčka. Je to velmi obtížné, umět přiblížit člověka. Ale Malý toto umění mistrně ovládal. Neučil jenom pojmy a fakta, ale seznamoval také s myšlenkovými proudy a tím si jako pedagog získal životnost ještě na dlouho po svém tělesném skonu.

Byl stoupencem pravdy a jejího hledání. To sám vědomě zdůrazňoval a vedl své žáky ke kritickému hodnocení všeho. To platilo jak pro objevy v přírodních vědách, tak i pro jevy společenské. Varoval před přeceňováním jakéhokoli poznatku a upozorňoval na význam etických hodnot. „Buďte kritičtí, buďte přírodovědci,“ říkal. I ve vývoji vědy se uplatňuje časový faktor a uplatňují se i módní směry. Umět se v tomto vývoji orientovat, je možné jen pro toho, kdo zůstává kritickým, nestane se dogmatikem a nepřestává hledat pravdu. V tom smyslu dnes chápeme slova svého učitele, když s vděčností vzpomínáme na snědou a usměvavou tvář profesora Malého.

J. Suchý

PROFESSOR M. MALÁN

1900–1968

On the 13th of October, 1968, M. Malán, Ph. D., Dr. med. biol., emeritus professor, former Director of the Institute of Anthropology, Kossuth Lajos University, Debrecen, President of the Anthropological Section of the Hungarian Biological Society, and nestor of Hungarian anthropologists, died.

He was born at Zólyom, on the 16th of September, 1900. He studied in Budapest, and in 1920 he worked as a demonstrator and later as first assistant lecturer to Professor M. Lenhoseék, anatomist at the Institute of Anthropology. During this time he systematized the famous craniological collection of Professor A. Török. In 1930 he founded an Anthropological Laboratory at the College of Physical Education in Budapest, and gave anthropological lectures there until 1942. In 1937 he became unsalaried university lecturer, and in 1942 was appointed professor at the Kolozsvár University, where he founded a modern Institute of Anthropology and initiated the publication of a periodical entitled "Múzeumi Füzetek".

From 1946 to 1948 he was the head of the Anthropological Section of the Budapest Ethnological Institute, and from 1949 to 1963 research fellow at the Anthropological Department of the Museum of Natural History. He organized several anthropological exhibitions during that period. In between, from 1946 to 1952 he lectured anthropology to students of ethnography and archaeology at the University of Budapest, and from 1948 to 1953, to students of biology at the University of Debrecen. He was the head of the Anthropological Institute at the latter, where he once again organized the Institute, promoted research and established a popular school. The periodical "Anthropologiai Közlemények" (Anthropological Papers), was started by him, and he was its editor for fifteen years.

In 1956 he took the scientific degree of "Candidate of Biological Sciences", and in 1963 he was appointed professor at the Kossuth Lajos University, Debrecen, and the head of the Institute of Anthropology. He retired from there in 1967, but for his serious illness he enjoyed his retirement only for a short time.

Throughout his life, Professor Malán's enthusiasm for his specialised branch of science produced a fruitful career. He worked a great deal in the field of physical anthropology, and from the very beginning of his career he was interested

in problems of growth and development and in those of interactions between organism and environment. For his research on the changes in growth during childhood, he examined more than 10,000 children in North and East Hungary^{1, 2}). His work on the relationships between anthropology, physical education and sports, and research on the influence of physical education on body growth and development, which was pioneering in Hungary, must also be mentioned^{3, 4}).

He made significant contributions to the anthropological examinations of living Hungarians, and tens of thousands of people were examined by him or under his guidance⁵). His examinations made in Transylvania are the most remarkable ones⁶), but his research into human genetics and on twins is very important, too^{7, 8}). He was one of the first in Hungary to deal with the morphology of papillar samples and the question of their inheritability⁹). In addition, he studied anthropological problems of origin¹⁰), and performed, by considerable methodology, research towards this end.

He produced valuable publications in the field of paleoanthropology, taking part in a number of excavations and treating the material from several cemeteries. His most important contributions were on the Aurignacian age finds at Istállóskő¹¹), and on the Neolithic age population of the ancient settlement at Lengyel¹²) (this work was his dissertation for his Ph. D. degree). He worked on the anthropological material from the Sarmata-jazyg graves around Kecske-mét¹³), the Langobard finds of Várpalota¹⁴) and the Avar ones of Ondód¹⁵), as well as those of Szentés¹⁶). Bodrogszerdahely¹⁷) and Nógrádkövesd¹⁸), from the age of the Hungarian occupation. He always based his research on the most recent ideas in human biology.

Professor Malán published about eighty scientific papers and over two hundred general (informative) papers. He took part in the publication of several anthropological books, as editor or as publisher's reader, and gave more than five hundred lectures to popularize his science and to develop methods of modern scientific thinking. His numerous broadcast lectures will also be remembered. His teaching was enjoyable and that done at Debrecen University was outstanding and made a significant contribution to the whole of Hungarian anthropology. Most active Hungarian anthropologists were in professional connection with Professor Malán, either as university students or as young colleagues.

His great activity, both at home and abroad was impressive, and he took part in a number of international anthropological congresses. In his youth he made many study trips, the most important of which was to Professor E. Fischer in Berlin-Dahlem. He was a member of many scientific societies, including the Society of Natural History, the Hungarian Biological Society, and the Scientific Popularizing Society. He had been a charter-member, and later the President of the Anthropological Section of the Hungarian Biological Society, and worked as a member of the editorial committees of a number of biological periodicals. His activity as a member of the Anthropological Scientific Theme Committee of the Hungarian Academy of Sciences has been important in the direction of scientific research.

Professor Malán was an expert, a well-read scientist, a warm-hearted, highly cultured and helpful man, Hungarian anthropology has lost an outstanding character through his death. We shall always hold his memory in high esteem.

SEVERAL IMPORTANT PAPERS WRITTEN BY
PROFESSOR M. MALÁN (quoted above in the obituary
notice):

The principal anthropometric data of village school-children. *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici* 53, 1961, 557-570.

The body development of village children in the Bán river area. *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici* 54, 1962, 551-561.

Development of 11-14 year-old boys and girls and the biological basis of their physical education. (In Hungarian). *Testnevelés*, 7, 1934, 435-446.

Daily physical training in the school and development of children. (In Hungarian) *Budapest*, 1936, 6 p.

Anthropological research of living Hungarians. (In Hungarian), *Budapest*, 1947, 36 p.

Anthropology of Hungarians and Rumanians in Transylvania. (In Hungarian), *Tört. Tud. Int. Évkönyve*, *Budapest*, 1944, 599-667.

Zur Erbllichkeit der Orientierungsfähigkeit im Raum. *Zeitschrift für Morphologie und Anthropologie* 39, 1940, 1-24.

Die Csordás-Vierlinge. *Mitteilungen der Sektion Anthropologie* 5, 1962, 19-22.

Die Handlinien und Muster der Ungarn. *Verhandlungen der Deutschen Gesellschaft für Rassenforschung* 10, 1940, 136 bis 150.

Erbbiologische Beweise der Vaterschaft. *Jog* 2, 1935, 243-247.

Zahnkeim aus der zweiten Aurignacien-Schicht der Höhle von Istállóskő. *Acta Archeologica Hungarica* 5, 1955, 145 bis 148.

Beiträge zur Anthropologie der neolithischen Bewohner von Lengyel. *Anthropologisches Institut Pázmány-Universität Budapest*, 1929, 24 p.

Anthropologisches Untersuchung der Jazygen-gräber bei Kecske-mét. *Folia Archeologica* 1-2, 1940, 108-110.

Zur Anthropologie des langobardischen Gräberfeldes in Várpalota. *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici*, N. S. 3, 1952, 257-275.

Arass of Ondód. (In Hungarian). *Annales Historiconaturales Musei Nationalis Hungarici*, N. S. 7, 1956, 491-506.

The Avars of Ondód. (In Hungarian.) *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici*, N. S. 7, 1956, 491-506.

Daten zur Anthropologie des Ungartums im X. Jahrhundert. *Folia Archeologica* 3-4, 1941, 193-213.

L'anthropologie du cimetiére de Bodrogszerdahely (X^e siecle). *Crania Hungarica* 1, 1956, 61-74.

Sur le matériel anthropologique de la découverte de Nógrádkövesd. *Crania Hungarica* 1, 1956, 25-32.

O. Eiben
Budapes